

Қадыр Мырза Әли

«ЗАМАН-АЙ»

Қадыр Әли
«ЗАМАН-АЙ»

«Public Domain»

Әли Қ. М.

«ЗАМАН-АЙ» / Қ. М. Әли — «Public Domain»,

Содержание

«ЗАМАН-АЙ»	5
Конец ознакомительного фрагмента.	11

ҚАДЫР МЫРЗА ӘЛИ «ЗАМАН-АЙ»

«ЗАМАН-АЙ»

Есет Әзербайевқа арнаймын

ҚАДЫР МЫРЗА ӘЛИ

(1935–2011)

Пролог немесе өң мен түстің арасы

Мән бермейсің тағамға тоқ шағында.
Зәрсіз кезі баудың да, бақшаның да.
Бәрі есімде, замандас, бәрі есімде:
Дүние арзан болатын, ақша қымбат!

Өн салудан талмайтын бал таңдай түн,
Кездер еді-ау – қыз емес – жар таңдайтын.
Он сомы бар студент қалтасында
Он мыңы бар кісідей талтаңдайтын!

Адамдардың шетінен мес емесі,
Мес емесі – белгілі бесенесі.
Мәселесі дарынның басқа әңгіме,
Шешілген-ді қарынның мәселесі.

Жұлдыз әлем – алдағы бағыт еді,
Біздің ел деп түсіндік Бақыт елін.
Студенттер үнемі өзек жалғар
Асхананың болатын наны тегін.

Өзі түгіл, құтыртып малайларын,
Арам майға айналды талай қарын.
Қап-қабымен сатып ап –
О Жасаған! –
Кейбіреулер семіртті торайларын!

Қиын кездер көзден жас моншақтаған
Кейін қалып, арамыз алшақтаған.

Тойынған ел тулайтын ойда жоқта
Тұра қалса кезекте он шақты адам!

Сары қаймақ тілінді үйіретін,
Соған да жұрт мұрынын шүйіретін
Алып шыға беруші ек кірген жерден
Қойдың етін, жылқы етін, сиыр етін.

Тоқшылық пен жоқшылық, алмаса ма?!
Баршылыққа таршылық жалғаса ма?!
Шошқа еті деп қазақтар қарамайтын
Шұжықтарға – тоқпақтай колбасаға!

Тыпыршымай бір нәрсе аларында
Тұрушы едің – қажеттің бәрі орнында.
Ішімдіктің болатын неше түрі:
Ликерің де, мускат та, кагорың да!

Әлі есімде сол кезгі мода қандай!
Өңіріне әркім гүл қадағандай...
Арағың да көп еді, арзан еді,
Коньякты тұратын адам алмай!

Кейбір бастық, бұйырып мастарына,
Не келгенін істеді-ау бастарына:
Сұлуларды шампанға шомылдырып,
Сосын барып жататын қастарына.

Вокзалдарда, аэропорт, бекеттерде
Баяғыдай енді дос жетектер ме?!
Қызылы бар, кәдімгі қарасы бар –
Уылдырық өтпейтін буфеттерде!

Түнде де ішіп жігіттер,
Күндіз ішіп,
Қиялында жүретін жұлдыз құшып.
Шаң-шаң болып жататын қоймаларда
Сусар бөрік,
Бұлғын тон,
Құндыз ішік!

Берік кезі,
Нық кезі сенімдердің,
Дастарқаны көл-көсір келіндердің.
Мұным қиял-ғажайып хикая емес,
Ертегі емес,
Шындығы со күндердің.

Молшылыққа үйретіп балаларды,

Май мен етке бөктіріп қалаларды...
Бірте-бірте
Осының бәрі құрып,
Түс көргендей болдық та қала бардық!

Табиғат және тасырлық

Безіндіріп құмдағы,
Саздағы аңды,
Жер соқтырды,
Жылатты мәз даламды.
Қоғам азған,
Ел азған,
Заман азған...
Бірақ жерім дәл бұлай азбаған-ды!

Бұл сөзімді жөнсізге санама, аға!
Бұршақ салды мойнына Далам-ана.
Тракторлар лап қойған Сарыарқаға
Басып кірген АҚШ-тай Панамаға!

Аң-таң болып бәріне қарады ауыл,
Ұйықтатпады «Тың» деген дара дабыл.
Бір-екі жыл өтпей-ақ
Жыртқан жерден
Шаң борады,
Тұрды да қара дауыл.

Сайқал заман түсті де ер ізіне,
Салды ауызын шалқар мен теңізіме...
Мың бұлақтан қалмады жүз бұлақ та,
Сексен көлдің қалмады сегізі де!

Қазынаның қалтасы толмағансып,
Қанағаттың бәрі де болды мансұқ.
Құдық түгіл, Көктегі бұлттар кеуіп,
Кішігірім өзендер қалды қаңсып!

Шаруашылық қоймады суыңды да,
Дариялар айналды жуындыға!..
Күріштіктің жанынан өткен сиыр
Қосып ішті атыздан уыңды да!

Өз қағынан безініп құланымыз,
Бидауаға тап болды ұланымыз.
Дәрісіз-ақ
Өледі ішкен судан

Болса егерде глисты –
Жыланыңыз!

Полигондар құрлық та,
Аралдар да!
Өстіп жүріп адамзат арандар ма!
Таба тұрып ақ-адал еңбегіңмен,
Күдікпенен қарайсың тағамдарға!

Камқоры кім жерімнің,
Панасы кім?!
Даласы – мұң елімнің,
Ауасы – мұң...
Тап болдық бір заманға
Сәбилері
Уланатын сүтінен анасының!

Төнді қауіп қызыма,
Төнді еріме.
Мыңқ етпейді кей ауру емдеріңе.
Суыңнан – мал,
Малыңнан – жан уланып,
Айналды өмір өлімнің шеңберіне.
Басқа жаққа шынымен асыға ма?
Күркілдейді төсекте асыл ана.
Қоршап алған бүгінде жан-жағынан
Ата-бабаң жұтпаған сасық, ауа!

Баяғыдай тұнық па көзі қыздың?
Қарадым да көзіне,
Сөзін үздім...
Тірлігіміз – химия соғысы да,
Противогаз – өкпеміз өзіміздің!

Болып жатқан сияқты өрт қалада,
Қара түтін – қасірет қарт данаға.
Курорт болып көрінген кеше ғана
Қалаларым айналды дертханаға!

Сотқар заман бір басса шүріппесін,
Кете ме деп қорқамын құрып бесік.
Сұрақтардан,
Алуан сынақтардан
Жерім қуыс,
Аспаным шұрық тесік!

Ерте солды талай гүл талай бақта,
Көрді халық сақ болып,
Абайлап та!

Жаңбыр күні жалаңбас жүргендердің
Жидіп түсті шаштары кей аймақта!

Ақырзаман төнді ме енді өңірге?
Аман адам қалмады елде бір де!
Жалғыз көзді,
Немесе екі басты,
Сегіз аяқ құлындар келді өмірге!

Жерұйық қой –
Бабамның қойған аты.
Осы жерде қағылған ой қанаты.
Құрбан болды бәрі де
Адамымен
Қоса шегіп зардапты хайуанаты!

Түз көктемі тәрізді қыз көктемі,
Тырналарым ұшатын тізбектеліп.
Браконьер бездірді аққуымды,
Мың шақырым жырақтан іздеп келіп!

Ішудейін ішуші ек бұл қымызды,
Жоғалттық біз сол қымыз,
Күлкімізді.
Браконьердің көкесі Хрущев боп,
Шұжық қылды қаптаған жылқымызды!

Басқа салса белгілі көнетінің,
Дәнмен бірге тыңайтқыш – себетінің.
Қаратаудың сиыры сойдақтанды
Азуындай Баскервиль төбетінің!

Жауыздығын заманның ұққан халық
Жатпақ емес көршілес жұрттан қалып.
Бөгеттердің қуатты винттерінен
Есеңгіреп шығады ыққан балық.

Қайғы басқа бүгінде,
Күйік басқа.
Өзендерді мақта үшін буып таста!
Су бетінде дөңкиіп жатты талай
Көксеркенің мандайы тиіп тасқа!

Ақылды аттап,
Әдептен асқан адам,
Жетеді енді!
Алдың – күз,
Баспа қадам!
Кесіріңнен

Су сепкен қанатымен
Қарлығаштар жоғалды астанадан!

Мұзға айналып көктайғақ күздің қары,
Шашылды оған қыс бойы тұздың бәрі.
Жиналғандай жақсының қазасына
Қаламыздың көбейді...
Күзғындары!

Безіндіріп құмдағы,
Саздағы аңды,
Жер соқтырды,
Жылатты мәз даламды.
Қоғам азған,
Ер азған,
Заман азған...
Бірақ жерім дәл бұлай азбаған-ды!

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.